

Onderwerp

Tweede Voortgangsrapportage Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks

Kern mededeling:

Informeren over de voortgang van de negen bouwstenen voor de actualisatie van de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Deze komen voort uit het besluit over de Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks zoals u deze op 13 juli 2022 heeft vastgesteld.

Mededeling:

Voor u ligt de tweede voortgangsrapportage waarin u wordt meegenomen in de stand van zaken over de actualisatie van de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Dit komt voort uit het besluit over de Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks zoals u deze op 13 juli 2022 heeft vastgesteld (hyperlink: [Provinciale Staten 13 juli 2022 14:00:00, Provincie Flevoland](#)).

De rapportage is bedoeld als overdrachtsdocument voor de nieuwe Provinciale Staten en het college voor de actualisatie van de Omgevingsvisie en daarmee samenhangend ook de actualisaties van het Omgevingsprogramma en de –verordening zoals vastgesteld in de Startnotitie. De actualisaties vragen om een gedegen beleidsvoorbereiding, de bouwstenen dragen hieraan bij. Het is van belang dat er voldoende tijd wordt genomen om met elkaar het politieke gesprek te voeren over het gewenste toekomstbeeld van Flevoland en dat ook in samenspraak te doen met de medeoverheden en de samenleving. Daarnaast zijn er ook juridische voorwaarden om rekening mee te houden (opstellen van een plan-MER in het geval van de visie, participatie en inspraakprocedures).

We beschrijven in deze rapportage de huidige stand van zaken van de negen bouwstenen. Het is onze verwachting dat de nieuwe staten en het college met de informatie uit de rapportage voortvarend aan de slag kunnen met de actualisaties.

Financiën:

Voor de actualisatie van de Omgevingsvisie is in de Perspectiefnota € 400.000,- beschikbaar gesteld voor 2023 (incidenteel) met een uitloop naar 2024. Voor uitvoering van de Omgevingsvisie is € 50.000,- structureel beschikbaar voor algemene uitvoeringskosten.

Voor de uitvoering van de strategische (transitie)opgaven zoals genoemd in de Omgevingsvisie FlevolandStraks, zoals Landbouw Meerdere Smaken, Circulaire Economie en Krachtige Samenleving zijn incidentele budgetten beschikbaar (gekoppeld aan Coalitieakkoord). Alleen voor de opgave Duurzame Energie is € 650.000,- structureel beschikbaar. Voor de invulling van de (transitie)opgaven is de omvang in de Perspectiefnota als PM opgenomen, waardoor de integrale afweging overgelaten wordt aan de nieuwe Provinciale Staten.

Wanneer de Omgevingsvisie wordt aangepast heeft dit ook gevolgen voor het Omgevingsprogramma. Voor het aanpassen van het Omgevingsprogramma verwachten wij dan ook kosten, wat nu eveneens als PM is opgenomen.

Registratienummer

3083364

Datum

14 maart 2023

Afdeling/Bureau

SENB

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Gaal, G. van

**Ter kennisname aan PS en
burgerleden**

Mededeling

Bladnummer

2

Registratienummer

3083364

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
Tweede Voortgangsrapportage Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks	3071510	Ja
Bouwsteen Contourenschets Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks (bouwsteen 1)	3069118	Ja

PROVINCIE
FLEVOLAND

Tweede Voortgangsrapportage Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks

Maart 2022

Inhoud

Inleiding	2
Wat vooraf ging	3
De negen bouwstenen	3
Samenhang met andere trajecten	4
Bouwstenen	5
1. Inhoudelijke Contourenschets	5
2. Actualisatie Omgevingsprogramma en – verordening	5
3. Omgevingsvisies medeoverheden	6
4. Raamwerk voor een uitvoeringssystematiek	8
5. Plan-MER Omgevingsvisie	8
6. Samenwerkingsafspraken GS/PS Omgevingswet	9
7 Flevoland2050: Welkom in de toekomst	10
8. Monitor Omgevingsvisie FlevolandStraks 2023	11
9. Communicatie-/samenwerkings-/participatieplan	12
Bijlage 1: Samenhang en tijdlijn Omgevingsvisie, NOVEX en Strategische Agenda Flevoland (SAF)	13
Traject Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks	14

Inleiding

Voor u ligt de tweede voortgangsrapportage waarin u wordt meegenomen in de stand van zaken over de negen bouwstenen voor de actualisatie van de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Deze komen voort uit de Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks zoals u deze op 13 juli 2022 heeft vastgesteld. ([Startnotitie](#)).

Op 22 november 2022 heeft u de eerste voortgangsrapportage ontvangen, deze is [hier](#) terug te lezen.

Deze voortgangsrapportage is bedoeld als overdrachtsdocument voor de nieuwe Provinciale Staten en het college op actualisatie van de Omgevingsvisie en daarmee samenhangend ook de actualisaties van het Omgevingsprogramma en de – verordening zoals vastgesteld in de Startnotitie.

Wat vooraf ging

Provinciale Staten van Flevoland hebben in 2017 de Omgevingsvisie FlevolandStraks vastgesteld. Een visie op hoofdlijnen, met zeven door de staten gekozen opgaven en ambities ([rapport 4 oktober indd \(omgevingsvisieflevoland.nl\)](#)). Om deze visie actueel te houden is in september 2021 gestart met het eerste gesprek met uw staten over het evalueren en actualiseren van de Omgevingsvisie FlevolandStraks. In 2022 is een evaluatie uitgevoerd om te bezien in hoeverre de Omgevingsvisie als sturingsdocument/ richtinggevend kader functioneert. Onderdeel van de evaluatie is geweest het presenteren van de Monitor 2021, de Tussenrapportage 'Leren van de Omgevingsvisie' en een aantal actualiteiten.

Na het doorlopen van het evaluatietraject en het bespreken van een keuzenotitie in de Integrale Commissie in mei is op 13 juli 2022 besloten tot de actualisatie van de Omgevingsvisie FlevolandStraks en daarmee ook samenhangend het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening te actualiseren (vaststelling Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks). In de Startnotitie zijn kaders voor actualisatie benoemd en is de aanpak vastgesteld om ter voorbereiding een negental bouwstenen in deze bestuursperiode op te leveren. Bij amendement hebben PS besloten dat de op

te stellen Contourenschets ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd. De actualisatie van de visie, het programma en de verordening worden in deze bestuursperiode voorbereid en in de volgende bestuursperiode volgt het formele proces van actualisatie en stellen de Provinciale Staten een geactualiseerde Omgevingsvisie vast.

De tijdlijn van het doorlopen traject en de links naar de stukken vindt u in de bijlage. De tijdlijn is in twee delen weergegeven: de periode tot vaststelling van de Startnotitie (van september 2021 t/m juli 2022) en de periode vanaf de Startnotitie tot het uitkomen van deze onderliggende voortgangsrapportage (juli 2022 t/m maart 2023).

De negen bouwstenen

Met in achtneming van de gestelde kaders in de Startnotitie gaat het om de volgende negen bouwstenen waaraan in de afgelopen periode is gewerkt:

1. Inhoudelijke Contourenschets
2. Actualisatie Omgevingsprogramma en – verordening
3. Omgevingsvisies Medeoverheden
4. Raamwerk voor een uitvoeringssystematiek
5. Plan-MER Omgevingsvisie
6. Samenwerkingsafspraken GS/PS Omgevingswet
7. Flevoland2050: Welkom in de toekomst

8. Monitor Omgevingsvisie FlevolandStraks 2023
9. Communicatie-/samenwerkings-/participatieplan

De bouwstenen zijn bedoeld ter voorbereiding op de voorgenomen actualisaties van de Omgevingsvisie en daarmee samenhangend ook de actualisaties van het Omgevingsprogramma en de –verordening. Het actualiseren van de visie, programma en verordening vraagt om een gedegen voorbereiding en de bouwstenen dragen hieraan bij. Het is van belang dat er voldoende tijd wordt genomen om met elkaar het bestuurlijke- en politieke gesprek te voeren over het gewenste toekomstbeeld van Flevoland en dat ook in samenspraak te doen met de medeoverheden en de samenleving. Daarnaast zijn er juridische voorwaarden en procedures waarmee rekening moet worden gehouden zoals het opstellen van een plan-MER in het geval van de visie en participatie / inspraakprocedures. Het is onze verwachting dat na de verkiezingen de nieuwe staten en het college aan de hand van deze verschillende bouwstenen voortvarend aan de slag kunnen met de actualisaties.

Samenhang met andere trajecten

Implementatie Omgevingswet

De Omgevingswet biedt een aantal kerninstrumenten voor het gebruiken en beschermen van de leefomgeving. Deze instrumenten zijn bedoeld om beleid te maken en regels te stellen aan activiteiten en de uitvoering van projecten. De Omgevingsvisie FlevolandStraks, het Omgevingsprogramma en – verordening zijn kerninstrumenten waarmee richting wordt gegeven aan de ontwikkeling van Flevoland. Met de actualisatie van de Omgevingsvisie, -programma en – verordening zorgen we voor het hebben van actuele levende instrumenten voor onze leefomgeving. Instrumenten die toekomstbestendig zijn en passen bij de opgaven die we hebben en onze gewenste manier van werken. Op 14 januari jl. heeft de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening de Eerste en Tweede Kamer geïnformeerd over zijn besluit om de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet te stellen op 1 januari 2024. Meer hierover kunt u lezen in de 'Mededeling uitstel Omgevingswet' ([link](#)). In het introductieprogramma dat u vanuit de griffie wordt aangeboden is een bijeenkomst voorzien waarin de implementatie en uitvoering van de Omgevingswet verder wordt toegelicht.

Strategische Agenda Flevoland/ Programma NOVEX

De actualisatie van de Omgevingsvisie heeft sterke raakvlakken met het traject van de Strategische Agenda Flevoland (SAF) en met de ruimtelijke puzzel die gemaakt wordt in het kader van het NOVEX programma. Het Rijk vraagt ons om met een aantal opgaven/ ambities aan de

slag te gaan en verwacht dat we daarover als regio ook met het Rijk afspraken maken. Het is waarschijnlijk dat dit geborgd moet worden in het instrumentarium van de Omgevingswet: de Omgevingsvisie, Omgevingsprogramma en mogelijk ook in de Omgevingsverordening. We verwachten gedurende het jaar dat het steeds meer duidelijk wordt wat het betekent/ voor invloed heeft op de voorgenoemen actualisaties.

Samenhang trajecten

Meerdere schaakborden

Bouwstenen

1. Inhoudelijke Contourenschets

Op 13 juli 2022 heeft u bij het vaststellen van de Startnotitie per amendement besloten bouwsteen 1 'de Contourenschets' te willen vaststellen.

Om te komen tot de invulling van de Contourenschets zijn twee beeldvormende sessies georganiseerd. De eerste beeldvormende sessie heeft plaatsgevonden op 12 oktober 2022. Uw staten heeft zich tijdens de sessie een beeld kunnen vormen van de belangrijkste ontwikkelingen rondom een aantal maatschappelijke opgaven. Vervolgens is het gesprek gevoerd vanuit een tweetal geclusterde thema's, namelijk: stedelijk gebied en landelijk gebied. In de tweede beeldvormende sessie op 30 november 2022 heeft u zich verdiept in drie dilemma's: ons landschap verandert, opgaven vragen ruimte en een samenleving en regio in balans.

Uit de twee sessies zijn acht thema's naar voren gekomen waarover u zich heeft uitgesproken dat deze in de geactualiseerde visie (extra) aandacht moeten krijgen. Elk thema bevat een aantal bullets en dikgedrukte woorden als belangrijk genoemde

elementen in de sessies. Deze komen vanuit de brede samenstelling van uw staten. De acht thema's zijn:

1. Bouwen van een samenleving
2. Woningbouw
3. Landbouw
4. Landelijk gebied
5. Economie/ werkgelegenheid
6. Natuur/ water/biodiversiteit en milieu
7. Klimaat, energietransitie en circulaire economie
8. Ruimtelijke kwaliteit

Naast de weerslag van de beeldvormende sessies zijn nog twee delen opgenomen in de Contourenschets, te weten:

- een overzicht van door u vastgestelde (beleids) documenten een aangekondigde (beleids) documenten,
- de inhoudelijke- en proceskaders zoals u deze heeft vastgesteld bij het vaststellen van de Startnotitie in juli 2022

Dit geheel vormt samen de basis/ de contouren voor actualisatie van de Omgevingsvisie en daarmee samenhangend de actualisaties van het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Het zijn de richtinggevende uitspraken die de huidige Staten willen meegeven aan de nieuwe Staten voor de actualisatie.

De Contourenschets is op 15 februari 2023 besproken in de Integrale Commissie en vastgesteld door Provinciale Staten op 22 februari 2023. De link van de vergadering waarin deze is vastgesteld vindt u hier: [Provinciale Staten 22 februari 2023 14:00:00, Provincie Flevoland](#)

2. Actualisatie Omgevingsprogramma en – verordening

De Omgevingswet bevat voor de provincie diverse instrumenten. Naast de Omgevingsvisie zijn dat een Omgevingsverordening (wetgevend kader) en één of meer Omgevingsprogramma's, ter uitvoering van provinciaal beleid. De werking van dit instrumentarium is onderwerp van onderzoek en evaluatie geweest. Bij het vaststellen van de Startnotitie is daarom besloten om naast de Omgevingsvisie FlevolandStraks ook het huidige Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening te actualiseren. Het provinciaal instrumentarium moet logischerwijs in samenhang functioneren om effectief te kunnen zijn.

Provinciaal beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving zijn in 2019 beleidsarm omgezet naar deze Omgevingswetinstrumenten. De Omgevingsverordening is tot op heden alleen geactualiseerd/ aangevuld voor een beperkt aantal specifieke onderwerpen (o.a. boringsvrije zone, wildbeheereenheden en zonne-energie). In 2022 is overigens de Omgevingsverordening wel opnieuw vastgesteld, zodat deze voldoet aan de vereisten (vorm en inhoud) van de komende Omgevingswet. De link van de vergadering waarin deze is vastgesteld vindt u hier: [Provinciale Staten 26 januari 2022 13:00:00, Provincie Flevoland](#)

De komende actualisatie van het provinciale instrumentarium biedt de gelegenheid om deze documenten actueel en beleidsrijk te maken. Bovendien is dat een goed moment om een doordachte uitvoeringssystematiek te ontwikkelen om het ook zo te houden (conform advies Lysias Advies) en bijvoorbeeld goede afspraken vast te stellen over de verdeling van rollen en bevoegdheden. Daarbij is de werking van de instrumenten als samenhangend geheel een belangrijk aandachtspunt. Er zijn echter nog een aantal belangrijke keuzes hierin te maken. Deze bouwsteen heeft dan ook sterke raakvlakken met bouwsteen 4 'Raamwerk voor een uitvoeringssystematiek' en bouwsteen 6 'Samenwerkingsafspraken GS/PS Omgevingswet'.

Omgevingsprogramma

Op dit moment vindt uitvoering van de Omgevingsvisie plaats via de Uitvoeringsagenda II 2020 – 2025 van de Omgevingsvisie. Het huidige Omgevingsprogramma wordt gebruikt als beleids- en toetsingskader, bijvoorbeeld bij ruimtelijke aanvragen. Op dit moment vindt een ambtelijke verkenning plaats over wat de keuzes precies zijn. Daarin zetten we de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden voor een goed werkend 'beleidshuis' op een rij en brengen we in beeld waar en hoe de verschillende instrumenten van de Omgevingswet op elkaar inwerken.

Inhoudelijk wijzigen Omgevingsverordening

Voor de actualisatie van de Omgevingsverordening voorzien we dat dit in twee stappen gebeurt.

- I. Herziening Omgevingsverordening ivm wettelijke taken en
- II. Actualisatie Omgevingsverordening obv nieuwe Omgevingsvisie.

Op dit moment is er aanleiding om de verordening vooruitlopend op het actualiseren van de Omgevingsvisie te herzien voor wettelijke taken (stap I). Dit kan in verband met deadlines in regelgeving of andere verplichtingen niet wachten tot na de oplevering van de geactualiseerde Omgevingsvisie. Doel van de eerste

stap is de basis van de Omgevingsverordening op orde te brengen voorafgaand aan de integrale actualisatie in verband met de nieuwe Omgevingsvisie. Voor de herziening van de Omgevingsverordening (stap I) verwachten we in december 2023/ januari 2024 een ontwerp wijzigingsverordening te kunnen voorleggen. Voor de definitieve vaststelling is het streven toe te werken naar het najaar van 2024. Stap II kan vervolgens starten, zodra de nieuwe Omgevingsvisie is vastgesteld.

De tweede stap (stap II) is om de Omgevingsverordening integraal te actualiseren op basis van de nieuwe geactualiseerde Omgevingsvisie. Dit gebeurt dan op basis van het uitgangspunt 'regelgeving volgt beleid'. Daarbij zijn de resultaten van de bestuurlijke wensen en participatie met de omgeving van belang.

3. Omgevingsvisies medeoverheden

Van het rijk is bekend dat de uitkomsten van de programma's NOVEX en Mooi Nederland leiden tot nieuw nationaal ruimtelijk beleid: de aangescherpte NOVI (de 'Nota Ruimte'). Het kabinet verwacht begin 2024 de aangescherpte NOVI definitief te kunnen vaststellen (de processen van genoemde programma's en de

aanscherping van NOVI lopen parallel en beïnvloeden elkaar). Het Rijk verwacht in de nieuwe Nota Ruimte stevige beleidskeuzes te maken alsook hieraan een stevigere en uitvoeringsgerichte status te geven. Voor de zomer wordt een contourennotitie hiervoor verwacht.

De Flevolandse gemeenten zijn ook bezig met opstellen van Omgevingsvisies, behalve Urk. Deze is gereed. In de afgelopen periode heeft er een ambtelijke gespreksronde plaatsgevonden naar de stand van zaken van het opstellen van de Omgevingsvisie bij de zes

gemeenten. Duidelijk is geworden dat de gemeenten dit jaar grote stappen zetten met hun visies. De gemeenten Almere, Lelystad en Dronten voeren dit jaar een actief participatietraject voor de visie, Noordoostpolder heeft dit afgelopen jaar gedaan. In onderstaand overzicht zijn links opgenomen naar informatie/ stand van zaken over de Omgevingsvisie bij de betreffende gemeente. Komende periode blijft er individueel contact over de Omgevingsvisie alsook via de regionale samenwerking Samen Maken We Flevoland en via het Platform Omgevingswet Flevoland.

Gemeente	Link naar meer informatie
Urk	Omgevingsvisie Gemeente Urk Gereed: december 2021
Noordoostpolder	Omgevingsvisie Gemeente Noordoostpolder Verwachting vaststelling visie is eind 2023
Dronten	Dronten Ontwikkelt – Gemeente Dronten Verwachting vaststelling integrale visie is in de loop van 2024
Lelystad	Doorontwikkeling Omgevingsvisie Gemeente Lelystad Verwachting visie in loop van 2024 gereed
Zeewolde	In afwachting van besluitvorming mbt woningbouw Algemeen: Omgevingswet (zeewolde.nl)
Almere	Raad van Almere Verwachting visie eind 2024 gereed
Waterschap Zuiderzeeland	Het waterschap heeft een Watervisie vastgesteld: Watervisie: een uitnodiging voor gesprek Waterschap Zuiderzeeland

4. Raamwerk voor een uitvoeringssystematiek

Zoals u bij bouwsteen 2 'Actualisatie Omgevingsprogramma en -verordening' heeft kunnen lezen is het onze bedoeling om een uitvoeringssystematiek te ontwerpen om het provinciale instrumentarium na de actualisaties ook actueel te houden (conform advies Lysias Advies).

De werking van de instrumenten als samenhangend geheel is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Hierin zijn zoals aangegeven nog een aantal belangrijke keuzes te maken. Het hanteren van de beleidscyclus is hierbij van belang (zie afbeelding).

Het is van belang dat we goed nadenken over hoe we de verschillende instrumenten willen inzetten om onze ambities en doelen te halen (inrichten

van het 'beleidshuis'): de instrumentenmix: de Omgevingsvisie, -programma, -verordening, de lijst van gevallen van provinciaal belang en monitoring.

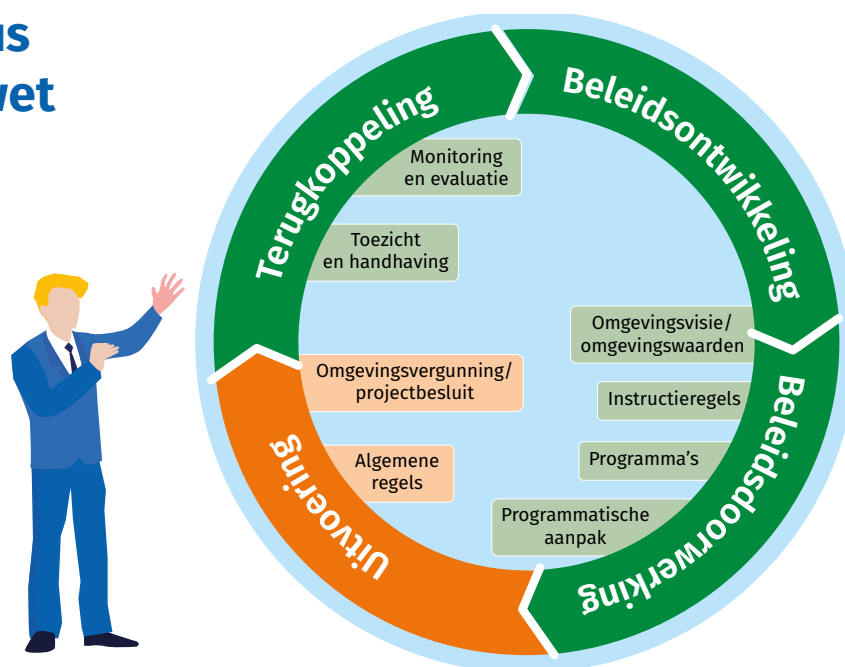
Aan deze bouwsteen wordt nog gewerkt. In de nieuwe geactualiseerde visie zal een hoofdstuk over de uitvoering van de visie worden opgenomen. We richten een stelsel in dat goed werkbaar moet zijn en te monitoren is en passend is bij hoe we in Flevoland onze ambities willen realiseren. Enkele aandachtspunten in de uitvoeringsparagraaf zullen zijn:

- afspraken over voortgang, borging, toekomstverkenningen en monitoring,
- uitvoering via programma's; zie hiervoor bouwsteen 2,
- regionale samenwerking en participatie; zie hiervoor bouwsteen 9.

5. Plan-MER Omgevingsvisie

Milieueffectrapportage (m.e.r.) brengt de milieueffecten van een plan of project in beeld. De verwachte gevolgen worden beschreven in een milieueffectrapport (MER). Zo kan de overheid de milieueffecten meenemen bij haar besluit over het plan of project. In de praktijk wordt conform de aanstaande Omgevingswet breder gekeken dan alleen naar milieueffecten. Het gaat dan om

Beleidscyclus Omgevingswet

Bron: www.aandeslaameteomaveinaswet.nl

bijvoorbeeld gezondheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale aspecten van de ruimtelijke ontwikkelingen. Er wordt dan gesproken over een OER; een Omgevings-effectrapport.

Bij de huidige Omgevingsvisie is geen MER opgesteld omdat het een visie op hoofdlijnen betreft. Er zijn geen concrete doelen geformuleerd waarvoor een dergelijke effectrapportage over navolgbare effecten zou moeten worden opgesteld. Op aangeven van Lysias Advies vanuit het evaluatietraject en ook door eigen inzichten en de vraag van de Rijksoverheid naar sterkere regievoering door de provincie in het ruimtelijk domein verwachten we dat de geactualiseerde visie meer concrete doelstellingen (kwantitatief en/of kwalitatief) zal bevatten. Een dergelijke Omgevingsvisie is plan-m.e.r.-plichtig. Dit vanwege het feit dat de visie kaderstellend wordt geacht voor projecten met milieueffecten.

Een plan-mer procedure voor de Omgevingsvisie kent een aantal verplichte stappen: het vaststellen van de reikwijdte en detailniveau (NRD) van het MER, het opstellen van het MER, het ter inzage leggen van het MER en het ontwerp en advies vragen aan de Commissie m.e.r..

Het is de bevoegdheid van Provinciale Staten om het NRD en straks de Omgevingsvisie met het MER/ OER vast te stellen. De visie moet vervolgens definitief

worden vastgesteld. Daarbij moet duidelijk zijn hoe de monitoring plaatsvindt. De doorlooptijd van een MER proces is naar verwachting zeker een jaar.

De eerste stap van de actualisatie van de Omgevingsvisie is de voorbereiding op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) die nodig is voor het MER van de Omgevingsvisie vast te stellen. In verband met de nauwe samenhang met het proces van het maken van het ruimtelijk voorstel (vanuit SAF/NOVEX) stemmen we de NRD af met deze ontwikkelingen.

6. Samenwerkingsafspraken GS/PS Omgevingswet

Voor zowel Provinciale Staten als Gedeputeerde Staten is uit de Statenleergang gebleken dat de toepassing van de Omgevingswet noodzaakt tot aanvullende afspraken. Afspraken over hoe het instrumentarium van de Omgevingswet effectief kan worden ingezet bij het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Maar nog sterker wat dat vraagt, soms aan hele concrete afspraken, van hoe GS en PS het samen gaan doen.

Dialogoog over samenspel

Als we het goed beschouwen moeten we niet zozeer naar

de inwerkingtreding van de Omgevingswet kijken maar naar de periode tot 1 januari 2029. Dat is het moment dat alle bevoegde gezagen een volledig 'Omgevingswetproof' instrumentarium moeten hebben ingericht. Tot die tijd zal er een zekere dynamiek zijn die vraagt dat PS en GS, met enige regelmaat, stil moeten staan bij de werking van het stelsel en of er bijvoorbeeld nog aanpassingen noodzakelijk zijn in de onderliggende afspraken.

Meer sturing op hoofdlijnen

Een van de grote uitdagingen van de Omgevingswet is, mede gezien de verschuiving van bevoegdheden binnen het beleidshuis, dat Staten en Raden sturen op de hoofdlijnen. Dat gaat natuurlijk niet vanzelf. Tegelijkertijd is er een breed gedeeld beeld dat Flevoland voor grote ruimtelijke vraagstukken staan, die met slagkracht moeten worden aanpakt en waarbij de democratische waarborgen geborgd dienen te worden. Daarover gaat de concrete invulling van de afspraken over (de stappen naar) meer sturing op de hoofdlijnen.

Hierbij kan helpen om vanuit het perspectief van de gebruiker (burgers, bedrijven, medeoverheden) naar de provincie te kijken. De gebruikers vinden het over het algemeen niet zo interessant wie binnen de provincie het besluit neemt, maar wel dat duidelijk is waar de provincie voor staat en wat de provincie

doet. Dat betekent dat bij het opnieuw vorm geven van de onderlinge relatie tussen PS en GS meer de vraag bovenaan staat hoe de inhoudelijke bepaling van standpunten van de provincie zal verlopen en hoe de werkzaamheden van GS en PS dan praktisch op elkaar kunnen worden afgestemd dan wie uiteindelijk de klap geeft op welk besluit. Dit laatste is vanuit de politieke en juridische invalshoek erg belangrijk, maar voor de inhoud en beeldvorming naar externen veel minder.

Meer in verbinding

Om de gewenste ontwikkeling van de fysieke leefomgeving voor de provincie Flevoland te kunnen faciliteren, blijkt uit de Statenleergang dat we meer moeten optrekken met de andere regionale besturen. Vanzelfsprekend zijn dat de gemeenteraden en de algemene vergadering van het waterschap in onze eigen provincie. Maar ook daarbuiten, met als voorbeeld de ontwikkeling in de regio Zwolle of de MRA. Waar GS vaak al meer verbinding leggen, zal ook voor PS de versterking van de regionale verbinding noodzakelijk zijn. Door goede contacten zal er, binnen ieders eigenstandige verantwoordelijkheid, meer inzicht en overzicht ontstaan om de noodzakelijke congruentie bij beleidvorming en beleidsuitvoering te realiseren.

Denk dan als voorbeeld aan de onderlinge samenhang van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), Provinciale Omgevingsvisie (POVI) en Gemeentelijke Omgevingsvisies (GOVI), beide kanten op. Dat er onderling spanning en frictie op ieders beleidsdoelen ontstaat is daarbij duidelijk. Het goed en tijdig in beeld brengen van deze dilemma's en deze vanuit de gedachte van 'samen-werking' te gaan slechten, zal een grote stap vooruit zijn ten opzichte van de huidige situatie.

We verwachten dat het lopende Rekenkameronderzoek naar (de uitvoering van de) Omgevingswet in Flevoland een bijdrage kan leveren aan dit samenspel.

Vraagstukken/ aandachtspunten

Bij bouwsteen 2 en 4 heeft u kunnen lezen dat er een aantal vraagstukken/ aandachtspunten zijn waar we verwachten dat er uitspraken over moeten worden gedaan in de geactualiseerde visie.

Een aantal vraagstukken waaraan gedacht kan worden in het kader van de samenwerking tussen GS en PS zijn:

- Wanneer er sprake is van de gedachte van nieuw beleid: bevat de Omgevingsvisie voldoende kaderstelling of is er aanvullende kaderstelling nodig?
- Voor nieuw beleid is het gebruikelijk dat er een startnotitie wordt opgesteld: wat is hierbij de rol van

PS? Hoe is de rol van PS gedurende het traject en in welke vorm?

- Is het nodig om het nieuwe beleid op te nemen in de Omgevingsvisie?
- Wat is de aanpak van vorming van nieuw beleid, hoe wordt omgegaan met participatie?
- Hoe vindt de monitoring plaats? Zijn er voldoende indicatoren of worden deze ontwikkeld?

7. Flevoland2050: Welkom in de toekomst

In het kader van bestuurlijke vernieuwing en het betrekken van de samenleving bij de visievorming van de provincie is er gestart met het aangaan van het gesprek met de samenleving via het spel "Flevoland2050: Welkom in de toekomst!". Dit traject kent verschillende fases. Stap 1 was het ophalen van toekomstbeelden in de samenleving. In het tweede kwartaal van dit jaar is het spel gespeeld met uiteenlopende vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, bedrijven, ketenpartners, verenigingen en stichtingen. Inmiddels hebben bijna 300 mensen hun toekomstbeelden gedeeld. Er is een rapport uitgebracht over de opbrengst van de eerste 200 deelnemers. Daarmee is stap 1 afgerond. Op 21 september 2022 heeft u in een

Trialoogsessie het spel gespeeld (de #hoedan versie) en bent u meegenomen in het verdere procesverloop.

Link naar het rapport: [Welkom in Flevoland 2050. Eerste beelden op de toekomst.](#)

Het rapport van stap 1 vormt de basis waarop wetenschappers van binnen en buiten Flevoland duiding geven bij de opgehaalde toekomstbeelden. Dit noemen we stap 2. Twaalf hoogleraren en Flevolandse lectoren zijn met elkaar in gesprek gegaan. Hun reflecties worden vastgelegd in een essaybundel 'Een toekomst om naar te verlangen' rondom de langer termijn inrichting van Flevoland en haar uitdagingen naar een veerkrachtige samenleving. Het gesprek over hun blik op de Flevolandse toekomstbeelden voeren zij in het voorjaar (11 en 12 april) in twee panelgesprekken met bestuurders en het maatschappelijk middenveld om de beweging tussen denken en doen op gang te brengen. Provinciale Staten worden hiervoor van harte uitgenodigd.

De derde stap is het faciliteren van deze lerende gemeenschap van toekomstdenkers om de beweging van denken naar doen naar de praktijk te brengen. Precieze invulling hiervan wordt tezamen met partners en maatschappelijk middenveld nader verkend.

8. Monitor Omgevingsvisie FlevolandStraks 2023

In 2021 is de eerste Monitor Omgevingsvisie FlevolandStraks uitgebracht. Deze is via de website www.feitelijkflevoland.nl terug te vinden: [Monitor Omgevingsvisie FlevolandStraks.](#)

Van een aantal van de opgaven zijn ook eigen (voortgangs)rapportages gemaakt, deze zijn via de tegels van de betreffende opgaven te vinden.

Volgens afspraak verschijnt de Monitor Omgevingsvisie tweejaarlijks; de tweede Monitor is daarom gepland te verschijnen in 2023 (tweede kwartaal). De eerste Monitor Omgevingsvisie is in het kader van de evaluatie van de Omgevingsvisie toegelicht en besproken in een Integrale Commissie op 12 januari 2022. Daarbij hebben Provinciale Staten aangegeven graag betrokken te willen zijn bij de ontwikkeling van de monitor. Voor de aanpak van de Monitor 2023 heeft op 18 januari 2023 hiervoor een beeldvormende sessie plaatsgevonden. Tijdens de sessie is aan u toegezegd dat alle gemaakte opmerkingen die zijn gemaakt in de beeldvormende sessies van januari 2022 en januari 2023 worden opgenomen in een mededeling waarbij

wordt aangegeven hoe deze opmerkingen worden betrokken bij de verdere ontwikkeling van de Monitor Omgevingsvisie. Een aantal verbeterpunten kunnen niet in deze tweede Monitor worden verwerkt, maar zullen worden opgepakt bij de geactualiseerde Omgevingsvisie en de daarop te baseren Omgevingsprogramma's. Dit is met name het geval bij de formulering van (prestatie-) indicatoren bij een Omgevingsprogramma. Deze mededeling vindt u hier: <https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3070439-v7-PS-Mededeling-Terugkoppeling-opmerkingen-en-aandachtspunten-Monitor-Omgevingsvisie.PDF>

De Monitor Omgevingsvisie geeft zowel kwantitatief als kwalitatief de stand van zaken voor de zeven huidige opgaven weer. In het licht van de actualisatie van de Omgevingsvisie is tijdens de beeldvormende sessie aangegeven om een aantal aanvullende actuele thema's op te nemen in een Monitor Omgevingsvisie PLUS. In een aanvullend deel van de monitor wordt een aantal thema's opgenomen die een logische toevoeging zijn in het licht van de actualisatie van de Omgevingsvisie. Vooralsnog kiezen we onderwerpen uit het door Lysias Advies uitgebrachte evaluatierapport 'Leren van de Omgevingsvisie' en betrekken daarbij de Strategische Agenda zoals PS deze hanteren in de Perspectiefnota's

van de afgelopen jaren. Concreet wordt in de monitor een doorkijk gegeven naar de thema's: wonen, energie en klimaat, biodiversiteit en natuur, water en bodem.

9. Communicatie-/ samenwerkings-/participatieplan

Op dit moment vindt er geen actieve communicatie plaats met de samenleving over actualisatie van de Omgevingsvisie. Dit omdat we werken uit de gedachte dat de activiteiten vanuit de Strategische Agenda Flevoland/ NOVEX traject van het maken van het ruimtelijk voorstel straks de basis zijn voor het actualiseren van de Omgevingsvisie.

In de afgelopen periode heeft de betrokkenheid van de samenleving bij de Strategische Agenda plaatsgevonden bij de juni bijeenkomst 'Samen de Boer op' ([Samen Maken We Flevoland - Provincie Flevoland](#)) en de bijeenkomst in december 'Samen aan de slag' ([Aanpakkers met toekomstplannen gezocht - Provincie Flevoland](#)). Op dit moment werken we aan de voorbereiding op een vervolgbijeenkomst in het tweede kwartaal van 2023 (mei).

Voor de actualisatie van de Omgevingsvisie maken we

straks ook gebruik van de inzichten vanuit het traject 'Flevoland2050', mogelijk dat ook de jongerenraad een actieve rol in het proces kan spelen. Ook onze contacten met de gemeenten zijn van belang, zij zijn actief bezig met participatie rondom het maken van de gemeentelijke Omgevingsvisies.

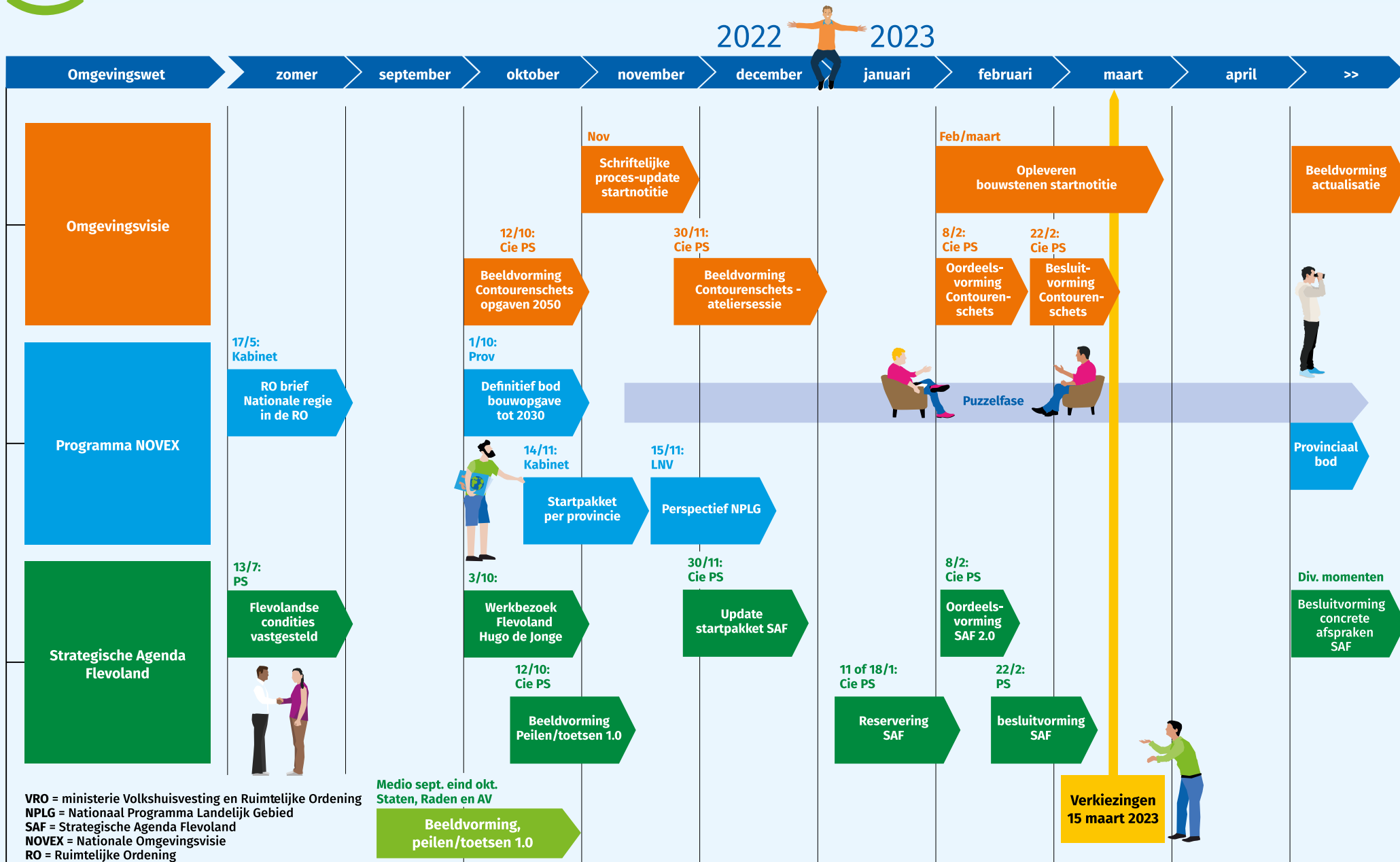
In de Omgevingswet zijn regels over participatie opgenomen. Voor de meeste instrumenten geldt dat bij de vaststelling moet worden aangegeven hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere bestuursorganen bij de voorbereiding betrokken zijn en wat de resultaten van de participatie zijn. Daarbij moet worden aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het toepasselijke participatiebeleid.

Belangrijke nuance met de nu in de praktijk voorkomende participatieprocessen is dat de wetgever aandacht vraagt voor 'vroegtijdige' participatie. Dat is participatie die zich veel meer afspeelt rondom een idee, dan rondom een al uitgewerkt ontwerp van een plan of project. Dan gaat het nog veel meer om het samen met Flevolandse vaststellen wat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in kwestie eigenlijk is, welke ambities er vanuit de overheid zijn maar ook welke er vanuit de gebruikers van het gebied zijn, wat er behouden moet blijven en wat er moet verbeteren, welke alternatieven

er dan zijn en welk alternatief daarbij de voorkeur heeft. Deze vroegtijdige participatie aan de voorkant vraagt dus om positief mee te denken met nog te maken keuzes. Dat onderscheid zich van de praktijk van nu waarbij het vaak gaat om te reageren op al gemaakte keuzes (van re-actief naar pro-actief). Deze vroege participatie is niet in alle gevallen nodig, vandaar dat de wetgever aangeeft dat de huidige vormen van inspraak, zienswijzen en bezwaar ook onder participatie vallen, maar wordt wel gezien als oplossing om te komen tot meer draagvlak voor besluiten, meer betrokkenheid van iedereen bij de fysieke leefomgeving en liefst ook als een middel om geschillen te voorkomen.

Met inachtneming van bovenstaand zal het nieuwe college met de nieuwe staten in gesprek gaan over participatie/ communicatie rondom actualisatie van de Omgevingsvisie. De uitgangspunten participatie vanuit het traject bestuurlijke vernieuwing die door uw staten zijn vastgesteld op 22 februari jongstleden nemen we hierbij ter hand ([Provinciale Staten 22 februari 2023 14:00:00, Provincie Flevoland](#)).

Bijlage 1: Samenhang en tijdlijn Omgevingsvisie, NOVEX en Strategische Agenda Flevoland (SAF)

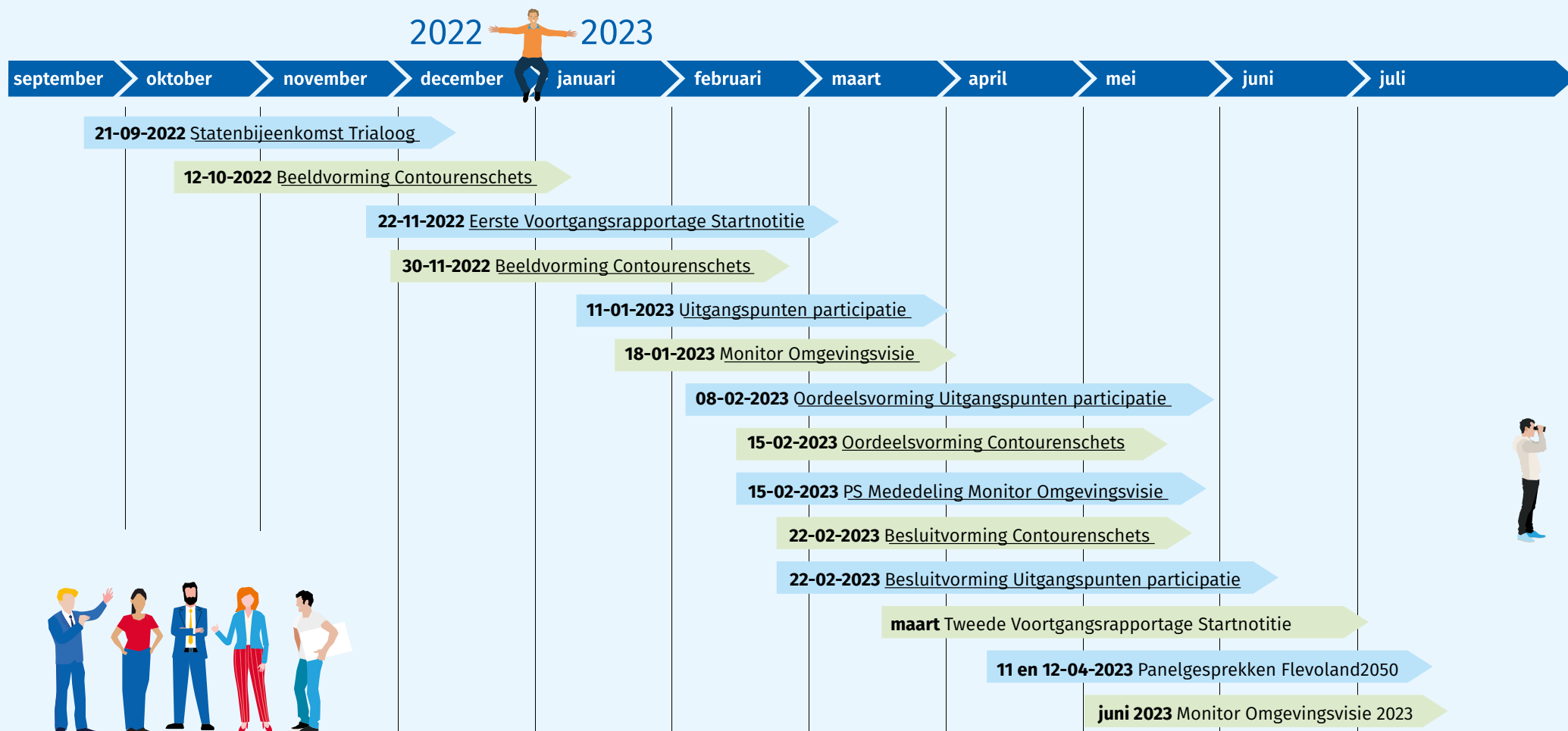

Traject Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks

Periode augustus 2022 – maart 2023

Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks, 13 juli 2022

Startnotitie Actualisatie FlevolandStraks

PROVINCIE
FLEVOLAND

Bouwsteen Contourenschets Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks

Februari 2023

Inhoud

Aanleiding	2
Provinciale Staten hebben besloten tot actualisatie van de Omgevingsvisie	2
Opbouw van de bouwsteen Contourenschets	3
A. Overzicht van bestaande en in voorbereiding zijnde (beleids)documenten die richtinggevend zijn voor actualisatie van de Omgevingsvisie	4
B. Inhoudelijke- en proceskaders voor actualisatie (bron: Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks, vastgesteld 13 juli 2022)	5
Inhoudelijk kader	5
Kader voor proces	5
C. Richtinggevende uitspraken Integrale Commissie 12 oktober resp. 30 november 2022	6
1. Bouwen van een samenleving	6
2. Woningbouw	7
3. Landbouw	8
4. Landelijk gebied	9
5. Economie/ werkgelegenheid	9
6. Natuur/ water/biodiversiteit en milieu	10
7. Klimaat, energietransitie en	10
8. Ruimtelijke kwaliteit	10

Aanleiding

Provinciale Staten hebben besloten tot actualisatie van de Omgevingsvisie

In 2017 is de provinciale Omgevingsvisie FlevolandStraks vastgesteld. In 2021/2022 is een evaluatie uitgevoerd om te bezien in hoeverre de Omgevingsvisie als sturingsdocument/ richtinggevend kader functioneert. Geconstateerd is dat er voldoende aanleiding bestaat om de Omgevingsvisie te actualiseren. Dit met name vanuit het gegeven dat er grote maatschappelijke- en ruimtelijke vraagstukken zijn waarbij er meer behoefte is aan richtinggevende sturing. Vanuit onder meer de gemaakte Tussenrapportage 'Leren van de Omgevingsvisie' van Lysias Advies is het beeld dat de Omgevingsvisie hiervoor de basis dient te leggen, gevolgd door een samenhangend systeem van programmering van uitvoeringsactiviteiten, monitoring en terugkoppeling naar het beleid.

Na het doorlopen van het evaluatietraject en het bespreken van een keuzenotitie in de Integrale Commissie in mei 2022 is op 13 juli 2022 besloten tot de actualisatie van de Omgevingsvisie FlevolandStraks. En dit ook te laten doorwerken naar het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Er is besloten de actualisatie van de visie, het programma en de verordening in deze bestuursperiode voor te bereiden en de formele actualisaties over te laten aan de nieuwe Provinciale Staten en het college na de verkiezingen in maart 2023.

In de Startnotitie van 13 juli 2022 zijn kaders voor actualisatie benoemd en is de aanpak vastgesteld om ter voorbereiding een negental bouwstenen in deze bestuursperiode op te leveren, te weten:

1. Inhoudelijke Contourenschets
2. Actualisatie Omgevingsprogramma en – verordening
3. Omgevingsvisies Medeoverheden
4. Raamwerk voor een uitvoeringssystematiek
5. Plan-MER Omgevingsvisie
6. Samenwerkingsafspraken GS/PS Omgevingswet
7. Flevoland2050: Welkom in de toekomst
8. Monitor Omgevingsvisie FlevolandStraks 2023
9. Communicatie-/samenwerkings-/participatieplan

Bij het vaststellen van de Startnotitie hebben Provinciale Staten per amendement besloten dat zij bouwsteen 1: een inhoudelijke contourenschets van (nieuwe/hernieuwde) opgaven willen vaststellen.

Aan het einde van de huidige bestuursperiode (begin maart) wordt het geheel aan bouwstenen via een PS Mededeling met een voortgangsrapportage aan Provinciale Staten aangeboden.

Opbouw van de bouwsteen Contourenschets

Onderhavige Contourenschets is opgebouwd uit drie delen, te weten:

- A. Overzicht van bestaande en in voorbereiding zijnde (beleids)documenten die richtinggevend zijn voor actualisatie van de Omgevingsvisie
- B. Inhoudelijke- en proceskaders zoals benoemd in de Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks (vastgesteld op 13 juli 2022)
- C. Richtinggevende uitspraken die zijn meegegeven door Provinciale Staten bij de Integrale Commissievergaderingen op 12 oktober resp. 30 november 2022. De kern hiervan is dat de volgende thema's (opgaven) in de geactualiseerde visie in ieder geval een plek moeten krijgen:

1. Bouwen van een samenleving
2. Woningbouw
3. Landbouw
4. Landelijk gebied
5. Economie/ werkgelegenheid
6. Natuur/ water/biodiversiteit en milieu
7. Klimaat, energietransitie en circulaire economie
8. Ruimtelijke kwaliteit

Dit geheel vormt samen de basis/ de contouren voor actualisatie van de Omgevingsvisie en daarmee ook samenhangend de actualisaties van het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening.

A. Overzicht van bestaande en in voorbereiding zijnde (beleids) documenten die richtinggevend zijn voor actualisatie van de Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie legt de provincie haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vast. Als basis voor de actualisatie van de Omgevingsvisie worden verschillende (beleids)documenten gebruikt.

Zonder volledig te willen zijn gaat het om:

- De huidige Omgevingsvisie FlevolandStraks
- De huidige en in voorbereiding zijnde (beleids) documenten:
 - Strategische Agenda Flevoland, -Uitvoeringsagenda
 - Omgevingsprogramma Flevoland
 - Programma Flevoland Bouwt voor Nederland, Woonagenda
 - Provinciaal Programma Landelijk Gebied, Flevolandse Aanpak Stikstof

- Landbouwperspectief voor Flevoland, Landbouwakkoord Economische visie/ Economisch Programma
- Koersnotitie Circulaire Economie
- Contourenschets Krachtige Samenleving
- Regionale Energie Strategie (RES), Flevolandse Energie Agenda, Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat (P-MIEK), Energievisie
- Regionale Klimaat Adaptatie Strategie (RAS), Klimaatplan
- Mobiliteitsvisie, Programma Mobiliteit en Ruimte, OV-Visie
- Programma Natuurinclusief, Actieplan Biodiversiteit, Bossenstrategie
- Actieplan Bodem en Water, Waterprogramma
- Schone Luchtakkoord
- Programma Landschap van de Toekomst, Erfgoedprogramma 'Erfgoed van de Toekomst'
- Nota Cultuurbeleid, Beleidsplan Recreatie en Toerisme, Sportnota
- Uitgangspunten participatie, bestuurlijke vernieuwing
- Alles wat voortkomt uit het Nationale Programma NOVEX (startpakket, ruimtelijke puzzel, NOVEX gebieden, provinciaal arrangement)
- Omgevingsvisies van onze medeoverheden (rijk en gemeenten) en de Watervisie van het Waterschap Zuiderzeeland
- Alles wat voortkomt uit de regionale samenwerking, bijvoorbeeld MRA Verstedelijkings-strategie, Regio Zwolle, Gebiedsagenda Ermelo, Harderwijk en Zeewolde en Agenda IJsselmeergebied
- De Tussenrapportage 'Leren van de Omgevingsvisie' van Lysias Advies
- De verschillende op te leveren bouwstenen vanuit de Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks (onder andere: Monitor Omgevingsvisie 2023, Raamwerk Uitvoeringssystematiek, Samenwerkingsafspraken GS/ PS, Toekomstbeelden 2050 (opbrengst spel en beelden wetenschappers))
- Het nieuwe Coalitieakkoord voor de bestuursperiode 2023-2027.

B. Inhoudelijke- en proceskaders voor actualisatie (bron: Startnotitie Actualisatie Omgevingsvisie FlevolandStraks, vastgesteld 13 juli 2022)

Inhoudelijk kader

- De geactualiseerde visie is een adaptief en levend document, het blijft een visie op hoofdlijnen; de visie bevat lange termijn doelen die richting geven (waar mogelijk worden doelen ook kwantitatief geduid)
- Concretisering in meer specifieke en gedetailleerde doelen worden geborgd in de andere Omgevingswetinstrumenten (Omgevingsprogramma en -verordening)
- We verkennen de actualisatie van de huidige zeven opgaven en het toevoegen van nieuwe opgaven alsook het identificeren en/of zichtbaar maken van dwarsdoorsnijdende thema's (integraliteit en samenhang). We verkennen daarbij of de opgaven kunnen worden ondersteund met visualisaties
- We houden voor het bepalen van de scope vast aan het begrip 'Bredere reikwijdte' zoals in de huidige Omgevingsvisie geformuleerd: 'Wij kiezen voor een brede opzet van de visie. Wij beperken ons niet tot de fysieke aspecten van de wet. Fysieke, sociale en

economische ontwikkelingen hangen namelijk nauw met elkaar samen. Deze Omgevingsvisie richt zich op alle strategische hoofdpogaven voor de lange termijn (tien a vijftien jaar) die bepalend zijn voor de toekomst van Flevoland'.

- We richten ons op het opnemen van een beperkt aantal opgaven/ thema's (focus), er kunnen opgaven worden toegevoegd en er mogen ook opgaven uit
- Bij formulering van de opgaven geven we een nadere duiding aan de formulering van provinciaal belang
- We verkennen een nieuwe tijdshorizon voor de werkingstermijn van de Omgevingsvisie, we richten ons hierbij op 2050
- We bereiden een beleidsrijke invulling van actualisatie van het Omgevingsprogramma en -verordening voor, recente vastgestelde beleidsnota's/ visies (bijvoorbeeld Waterprogramma, PMIRT, Programma Landschap van de Toekomst) vormen hiervoor de basis
- Voor actualisatie van het Omgevingsprogramma is dat inclusief doelen, activiteiten, indicatoren en waar nodig kaartbeelden en zo mogelijk ook middelen
- We onderzoeken de mogelijkheden van het gebruiken van afwegingsmechanismen alsook de werking van de Flevoprincipes voor de uitvoering

Kader voor proces

- Provinciale Staten zijn kaderstellend voor de visie, Gedeputeerde Staten stellen het programma vast, Provinciale Staten worden hierbij actief betrokken, er worden hiervoor samenwerkingsafspraken vastgelegd tussen GS en PS (onderdeel van implementatie Omgevingswet)
- Gedurende de komende periode wordt actief invulling gegeven in het kader van voorkantsturing aan betrokkenheid van medeoverheden en partijen uit de samenleving/ inwoners bij de voorbereiding op de actualisatie van de Omgevingsvisie, we hebben aandacht voor het betrekken van 'unusual suspects'
- Er wordt voor het te voeren proces gebruik gemaakt van de bestaande commissiestructuur
- Monitoring is onderdeel van de uitvoering van de geactualiseerde visie, we verkennen daarvoor ook een mogelijke rol van de Randstedelijke Rekenkamer

C. Richtinggevende uitspraken Integrale Commissie 12 oktober resp. 30 november 2022

In de beeldvormende rondes zijn verschillende onderwerpen besproken. Op 12 oktober 2022 in de eerste beeldvormende ronde is het gesprek gevoerd aan de hand van twee thema's: stedelijk gebied en landelijk gebied. In de tweede beeldvormde sessie is stil gestaan bij drie dilemma's: ons landschap verandert, opgaven vragen ruimte en een samenleving en regio in balans.

De thema's (opgaven) die in de gesprekken naar voren zijn gekomen zijn hierna geclusterd weergegeven. In de bespreking in de commissie en Provinciale Staten kunt u aangeven of u deze herkent of dat er nog wijzigingen/ aanvullingen gewenst zijn.

De volgende thema's (opgaven) die naar het idee van Provinciale Staten in de geactualiseerde visie een plek moeten krijgen zijn:

1. Bouwen van een samenleving
2. Woningbouw
3. Landbouw
4. Landelijk gebied
5. Economie/ werkgelegenheid

6. Natuur/ water/biodiversiteit en milieu
7. Klimaat, energietransitie en circulaire economie
8. Ruimtelijke kwaliteit

1. Bouwen van een samenleving

Het Flevoland van de toekomst moet vorm krijgen vanuit de gedachte dat de samenleving/ samenlevingsvormen aan de basis van de ontwikkeling liggen. Eerder kleinschalig dan grootschalig. **We bouwen geen huizen, maar we bouwen een samenleving.** Sociale cohesie en voorzieningen zijn belangrijk: o.a. zorg, onderwijs, bereikbaarheid, gelijke kansen door generaties heen en tussen oude en nieuwe Flevolandse. Voldoende regionale werkgelegenheid in de nabijheid is belangrijk voor de levensvatbaarheid, leefbaarheid en toekomstgerichtheid van een wijk/ samenleving.

Op regionaal niveau ligt steeds nadrukkelijker de uitdaging om belangenafwegingen in de fysieke ruimte te plaatsen in relatie tot (sociale) samenlevingsvraagstukken.

Diversiteit is een belangrijke sleutel; zowel in woningtypes (hofjes, woongroepen, combinaties wonen en zorg) als in bewoners. We zien een instroom van vluchtelingen en groeiend aantal aandachtsgroepen. Dat is in principe niet iets waar de provincie over gaat, maar we hebben hier oog voor en weten dat we hierin een bijdrage hebben te leveren.

De diversiteit van onze inwoners naar herkomst en cultuur kenmerkt immers het verhaal van Flevoland.

Er is ook behoefte aan aandacht voor en behoud van de **lokale eigenheid**. Plattelandskernen kennen andere behoeften dan de (stedelijke) groeikernen. Zo ligt in het buitengebied de focus nadrukkelijk op de leefbaarheid en het overeind houden van basisvoorzieningen, zoals buurtsupers en openbaar vervoer. De provincie vindt dit belangrijk en kan hier richting in geven. Uiteraard is het niet de bedoeling dat we op de stoel van de gemeente gaan zitten. Duidelijk is dat een goede samenwerking met partners hier de sleutel tot succes is.

Wonen, leefbaarheid, welbevinden, participatie en sociale cohesie kunnen we niet los van elkaar zien. Het is belangrijk om bij alle ontwikkelingen te kijken naar de effecten van beleid op de **gezondheid en het welbevinden van mensen**. Een groene en gezonde fysieke leefomgeving speelt hierin ook een belangrijke rol (inrichting van openbare ruimtes).

In Flevoland zien we een relatief lage sociale cohesie in stedelijke gebieden en een gemiddeld lager welvaartsniveau bij inwoners. De coronacrisis heeft niet alleen de kwetsbaarheid van ons zorgstelsel laten zien, maar ook van onze inwoners.

De mentale weerbaarheid (bijv. eenzaamheid) en fysieke gezondheid (denk aan ‘obesitas epidemie’) van onze inwoners staan onder druk. Terwijl deze de basis vormen om effectief om te kunnen gaan met grote maatschappelijke veranderingen en daar ook een bijdrage aan te leveren. Iets vergelijkbaars zien we bij de jonge generaties; onderwijsachterstanden, sociale vaardigheden, kwetsbare gezinssituaties vorm een bedreiging voor het vormen van een gezonde basis onder jongeren. Het is belangrijk met onze inwoners in gesprek te gaan over deze vraagstukken en welke oplossingen zij zien.

In de groei van Flevoland moeten we **keuzes maken over het inzetten van onze ruimte**. Een evenwichtige weg naar groei is een belangrijke voorwaarde. Terwijl we groeien moeten we ons steeds afvragen hoe we aantrekkelijk blijven voor de huidige inwoners en talent kunnen behouden. Bijvoorbeeld door sport en recreatie of door een breder palet van (hoger) onderwijs.

2. Woningbouw

Er is in Nederland een grote vraag naar woningen. **Flevoland kan een goede rol vervullen bij het realiseren van de landelijke woningbouwopgave**; echter het ontwikkelen van een volwaardig, leefbaar en duurzaam Flevoland staat voor ons voorop. Het gaat om bouwen in

steden en dorpen: inbreiden, uitbreiden en transformatie. Het gaat over het bouwen van een vitale krachtige samenleving, gezonde wijken en diversiteit in woningen. Het gaat over voorzieningen en meer: werkgelegenheid, recreatiemogelijkheden, onderwijs, cultuur, etc.

Woningbouw moet **in overeenstemming zijn met duurzame opgaven** (energie, natuur, circulair); kwalitatieve woningbouw. Het behoud van bestaande woningbouw kenmerkend/historisch voor Flevoland is belangrijk, hoogbouw vinden we alleen passend in stedelijk gebied.

We zien dat de diversiteit in soorten woningen onvoldoende aansluit op de behoefte op de lange

termijn. Dat vraagt om meer flexibiliteit. We vinden het belangrijk om de gemeenschap bij elkaar houden door **bouw voor doelgroepen en doorstroming** in woningen (rekening houdend met vergrijzing). We bouwen zodat mensen kunnen blijven wonen in de eigen omgeving, onderdeel blijven van de gemeenschap i.p.v. uitsluitend de focus op aantallen woningen. Groei vraagt om goede bepaling van volgorde en prioritering. Provinciale Staten geven richting aan kwaliteitseisen.

Bij woningbouw moet er **aandacht zijn voor sociale cohesie** van de bewoners. Leefkwaliteit en welbevinden is een belangrijke graadmeter. Aandacht voor het, waar mogelijk, behoud van de lokale identiteit. Sociale en culturele voorzieningen binden mensen.

In bijzonder voor de dorpen geldt dat er aandacht moet zijn voor sociale samenhang, maar ook voor de omvang van het dorp. Jongeren die terugkeren naar hun geboorteplek moeten de kans hebben om een huis in eigen regio te krijgen. De eigen bevolking moet ook vastgehouden kunnen worden. Daarom moeten dorpen de ruimte hebben om te groeien, ook in het kader van de voorzieningenstructuur en werkgelegenheid.

Met het tekort aan woningen is er ook **oog voor waar mensen wonen**. Wat zijn bijvoorbeeld de randvoorwaarden voor het wonen op een vakantiepark? En waar zien we mogelijkheden in vrijheid in bouwen en waar zorgen we voor structuur?

3. Landbouw

Flevoland heeft **de beste landbouwgronden ter wereld**. Laten we daar zuinig op zijn, zodat we ook in de toekomst wat voor de rest van de wereld kunnen betekenen. De kavels zijn groot, de bodem is goed en ondernemers zijn innovatief. Flevoland is koploper in kennis over de (biologische) landbouw en wil dit behouden en ook verder uitbouwen: Flevoland proeftuin.

Moeten wij als landbouwprovincie afwachten wat er op ons afkomt, of moeten we proactief zelf aan

de slag met een strategische landbouwagonde? In de Omgevingsvisie moet onze positie als dé landbouwprovincie benadrukt worden.

We zijn **betekenisvol voor de (internationale) voedselvoorziening** en zijn voor een circulaire landbouw. De voedseltransitie jaagt de landbouwtransitie aan. We hechten waarde aan korte ketens en eerlijke prijzen voor de producenten. Plantaardige eiwitten worden steeds belangrijker. De uitdagingen in de landbouw zijn groot: er ligt een stikstofvraagstuk als ook een water-, biodiversiteit- en natuuropgave. Veeteelt moet op een andere manier benaderd worden dan de akkerbouw. De titel van de opgave Landbouw Meerdere Smaken dekt de lading niet meer; een andere titel is gewenst. Zou wellicht aan moeten sluiten bij natuurlijk fundament: water en bodem sturend. Natuur wordt gemist als belangrijke waarde.

De landbouw krijgt steeds meer te maken met **veranderende omstandigheden** als de stijging van de zeespiegel en de klimaatverandering. De waarde van Flevoland als agrarisch gebied is belangrijk door de unieke ligging omgeven door zoet water. Daardoor is het belangrijk om aan de slag te gaan met de landbouwtransitie en het behoud van het verdienmodel

van agrarisch ondernemers. Dit is een van de redenen waarom het Nationaal Programma Landelijk Gebied een duidelijke plek moet krijgen in de visie.

De vraag naar ruimte is groot en dat kan schuren met de behoefte aan landbouwgrond. Woningbouw, infrastructuur en andere voorzieningen doen ook **claims op de (beperkte) ruimte**. Hoe gaan we om met schaalvergroting en industriële aspect. Willen we vast blijven houden aan 'grootste exporteur van voedsel'? Zoveel mogelijk produceren voor eigen voedselvoorziening. Betekent dat dus minder productie (of ook een rol voor nationaal, mondiaal) of meer diversiteit in teelten?

4. Landelijk gebied

Flevoland is niet alleen maar de landbouwprovincie. We moeten ook uitspreken hoe we in het landelijke gebied andere functies een plek willen geven. Woningbouw, infrastructuur, bedrijven, natuur, etc. Met het bouwen van 100.000+ woningen is het belangrijk **oog te hebben voor de relatie tussen stad en land**. De provincie kan hier een grotere rol in spelen. Denk bijvoorbeeld aan het inzetten van fondsen voor dorpen.

Er ligt een vraagstuk in de scheiding tussen stedelijk en landelijk gebied. Wellicht bewegen we naar een mengvorm met meer wonen in het landelijk gebied en meer natuur in het stedelijk gebied. Er komen dan meer **overgangen en functievermenging**.

Er zit een schuarpunt in dit dilemma: versnipperen

van het landschap en functies vermengen of de huidige grootschaligheid behouden.

Er is ruimte in het landelijk gebied voor ontwikkeling op meerdere functies, zorgboerderij, lokaal toerisme, lokale producten. Er moet meer mogelijk zijn op (vrijkomende) erven, maar het accent moet liggen op **groei en ontwikkeling van dorpen**.

We vinden het van belang dat er **voldoende voorzieningen** zijn in het landelijke gebied. Daarom moet er ruimte zijn om kleinschalig uit te breiden met woningbouw bij boerderijen en bij kleinere dorpen. Goede ontsluiting met OV, auto en fiets zijn hierbij belangrijk. De fysieke afstanden tussen de kleine kernen en voorzieningen moeten te overzien zijn.

De landbouw staat niet los van de stad. De voedselvoorziening is essentieel, met een **duurzame landbouw, korte ketens en circulaire economie** als kern.

5. Economie/ werkgelegenheid

Flevoland wil aantrekkelijk zijn voor een **divers aanbod aan hoogwaardige werkgelegenheid** en een breed aanbod van verschillende soorten werkgelegenheid. Er liggen kansen voor onze regio in het ontwikkelen van unieke sectoren. Denk bijvoorbeeld aan het inrichten

van werkgelegenheid en/of kennisinstellingen op het gebied van openbare veiligheid. Ook kan een nieuwe opleidingsrichting zoals een Rockacademie een impuls geven. Binnen recreatie en toerisme zien we veel mogelijkheden om extra banen te creëren en Flevoland op dat vlak aantrekkelijker te maken.

In het kader van vernieuwing moet er ook ruimte zijn voor **nieuwe verdienmodellen**. We kunnen samenwerken met andere provincies en regio's op het gebied van werkgelegenheid. We gaan toe naar een andere economie: circulaire economie. Mogelijk kunnen we afspraken maken over bedrijvigheid, zoals het maken van ruimte voor afvalverwerkers of bijzondere faciliteiten.

We zijn **alert op toename van grote logistieke bedrijvigheid**. Bedrijventerreinen en logistieke bedrijvigheid moeten goed ingepast worden in het landschap. Dat Flevoland een verbindingsfunctie heeft in NL, is zichtbaar. Goed baten (banen) en kosten (landschap, landbouw) afwegen (volume vs value).

6. Natuur/ water/biodiversiteit en milieu

De **natuur en de kwaliteit van bodem, water en lucht zijn randvoorwaardelijk** en het uitgangspunt bij nieuwe ontwikkelingen. Er is aandacht voor het grote vraagstuk van stikstof. De groene kwaliteiten van Flevoland zijn

waardevol en kenmerkend voor ons gebied, ook het groen in en om de stad. Groen en natuur vormen een belangrijke oplossing in de klimaatadaptatie. Ook bij verdere verstedelijking moet er in groen worden geïnvesteerd. Ook moeten we slimmer omgaan met water zoals het hergebruik van afvalwater, slim gebruik van waterberging en het combineren van functies.

7. Klimaat, energietransitie en circulaire economie

We committeren ons aan de (rijks/eu) transities duurzame energie en circulaire economie. Flevoland is in de toekomst **klimaatbestendig, energiepositief en circulair**. Voor energie is er een duidelijke visie nodig, met bijzondere aandacht voor de infrastructuur (onder andere energiehubs), energiebronnen (kijken naar energiebehoefte en beschikbaarheid) en betaalbaarheid.

Het gebruik van grondstoffen en de -verwerking heeft een grote bijdrage aan de CO₂-uitstoot. Daarom zetten we in op een **circulaire economie met grondstofkringlopen** waarin zo min mogelijk grondstoffen verloren gaan.

Niet alle opgaven hebben we zelf in de hand. We zoeken de samenwerking met regio's en rijk op en daarbij is het zaak om te goed te **schakelen tussen de schaalniveaus** en ook te anticiperen op de paradigmashift.

8. Ruimtelijke kwaliteit

Het **behoud van het unieke kenmerkende polderlandschap** van Flevoland is belangrijk. Het is zaak om het niet te laten versnipperen. Het maken van ruimtelijke keuzes is noodzakelijk; niet alles kan overal. We willen zorgvuldig omgaan met ruimtelijke- en beeldkwaliteit en willen daarbij ons DNA behouden: rechte lijnen, open landschap (voorbeelden zijn de Noordoostpolder en Zuidelijk Flevoland).

We **combineren opgaven in ruimte** (waar mogelijk). Er is ruimte om af te stappen van het Flevolandse model van het scheiden der functies, behalve waar het robuuste natuurgebieden betreft. We willen kijken naar meer meervoudig grondgebruik, integraal denken en hierin slimme keuzes maken. We zijn daarbij zuinig op onze goede landbouwgrond.

Groei moet de aantrekkelijkheid van Flevoland vergroten. Flevoland is ook in 2050 een groene en blauwe provincie waar je graag woont en werkt.